

Geologų diena 2021

Žemės gelmių turtai ir savybės yra labai svarbūs kiekvienai valstybei. Gamtinės mineralinės žaliavos – daugelio ūkio šakų pagrindas. Žmonija negali egzistuoti, nenaudodama žemės gelmių išteklių. Lietuvos geologai ištyrė 17 rūšių naudingųjų iškasenų: nafta, durpės, klintis, dolomitas, opoka, anhidritas, kreidos mergelis, molis, žvyras, smėlis, požeminis (gėlas ir mineralinis) vanduo, sapropelis, gipsas, gėlavandenė klintis, gintaras, glaukonitinis priesmėlis, akmens druska, geležies rūda. Dalis jų eksploatuojamos ir naudojamos, kitos – laukia naujų ir aplinkai saugių gavybos technologijų.

Aplinkos ministerijos sistemoje turbūt nerastume nė vienos srities, kuriai nebūtų svarbios geologijos žinios. Geologiniai duomenys reikalingi erdviniam planavimui ir urbanistikai, saugomoms teritorijoms, biologinės įvairovės buveinių apsaugai, vandentvarkai ir kitoms sritims. Žinome, kad geologijos darbai tarnauja ne tik Aplinkos, bet ir Ekonomikos ir inovacijų, Užsienio, Žemės ūkio ministerijoms ir kitoms valstybės reikmėms. Ir ne tik valstybei ar savivaldybei, bet ir kiekvienam žmogui.

Geologinė aplinka – tai gamtinės aplinkos dalis su savo specifinėmis savybėmis, kurias tiria geologai profesionalai. Geologai tirdami žemės gelmes, teikia žinias ir skatina racionalų ir tausojantį žemės gelmių naudojimą.

Pabrėžtina, kad Lietuva vandentiekiai naudoja tik požeminį vandenį. Požeminis vanduo tai gamtos dovana, tačiau galimybes jį saugiai naudoti turime tik hidrogeologų dėka.

Lietuvos geologijos tarnybos prie aplinkos ministerijos duomenimis, Žemės gelmių registre yra įregistruotos 2492 gėlo geriamojo požeminio vandens vandenvietės ir 43 natūralaus mineralinio ir sūraus mineralinio vandens vandenvietės. Per 2020 m. iš žemės gelmių buvo paimta per 140,71 mln. m³ (vidutiniškai 385,51 tūkst. m³ vandens per dieną) gėlo geriamojo vandens ir daugiau kaip 165,53 tūkst. m³ mineralinio naudojamo gėrimui ir sveikatinimo procedūroms, vandens. 2020 m. įregistruota 118 naujų požeminio vandens vandenviečių.

Lietuva galėtų garsėti ne tik gausiomis ir patikimomis hidrogeologijos žiniomis ir praktika, bet ir požeminio vandens eksportu.

Geologai teikia duomenis apie geologinės aplinkos tinkamumą gyventi saugiai. Labai svarbu, kad projektuojant statinius naujuose sklypuose ar rekonstruojant jau esamus statinius, būtų remiamasi projektinių inžinerinių geologinių ir geotechninių tyrimų, kurie yra privaloma statybinių tyrimų dalis, duomenimis. Nesant patikimų inžinerinių geologinių duomenų yra neįmanoma saugiai rekonstruoti (tvirtinti pamatus) esamų statinių bei projektuoti naujus, šiuolaikinius statinius.

Nerimą kelia naujų smegduobių susidarymas. 2020 metus buvo inventorizuota 10 naujų ir 20 nedidelių (įslūgos, urvai) karstinių formų. Dėl didėjančio gipso ištirpimo intensyvumo ir susidarančių tuštumų požemyje 2021 metais karstiniame regione (arba už jo ribų) žemės paviršiuje gali atsiverti daugiau karstinių reiškinių, tame tarpe ir žmonėms pavojingose vietose.

Reikėtų intensyviai dirbti, kad geoterminė energija – gilioji ir sekloji – būtų vis daugiau naudojama. Tai yra Lietuvos energetikos ateitis.

Naftos ištekliai, deja, senka ir gavyba mažėja. 2020 m. nafta Lietuvoje išgaunama iš 13-os telkinių, 36-ių naftos gavybos gręžinių. 2020 m. Lietuvoje išgauta 38,11 tūkst. t naftos. Tai 21 proc. mažiau negu 2019 metais. Leidimai naudoti angliavandenilių išteklius Lietuvoje yra išduoti 6 bendrovėms.

Lietuvoje atliekama vis daugiau žemės gelmių tyrimų, praėjusiais metais įregistruota 7983 tyrimų. Visi žemės gelmių tyrimai, nesvarbu, kieno lėšomis atliekami, turi būti registruojami Lietuvos geologijos tarnyboje. Žemės gelmėms tirti įmonės turi gauti leidimus, kuriuos išduoda LGT. Daugiausia leidimų išduota požeminiam vandeniui ir nemetalinėms naudingosioms iškasenoms tirti, naujiems gręžiniams gręžti ir seniems likviduoti. Šiuo metu įmonių, turinčių leidimus tirti žemės gelmes yra 124. Jų veikla apima kietųjų naudingųjų iškasenų tyrimus, gavybą ir panaudojimą, taip

pat įvairias hidrogeologijos, ekogeologijos ir inžinerinės geologijos sritis. 2020 metais išnagrinėtos ir įvertintos 4835 inžinerinių geologinių tyrimų ataskaitos (67 % daugiau nei 2019 metais).

2020 metais Lietuvos geologijos tarnybos tvarkomame Žemės gelmių registre įregistruotas 2431 gręžinys. Iš jų 2367 – gavybos (daugiausia vandens), 64 – tyrimų. Iš viso Registro gręžinių dalyje įregistruota 43 521 gręžinių, iš jų daugiausia požeminio vandens gavybos gręžinių.

Lietuvoje turime labai daug neregistruotų gręžinių, kurie patvirtinus naujus teisės aktus bus legalizuoti ir gyventojai galės naudotis saugiu vandeniu.

Linkime kolegoms geologams sveikatos ir optimizmo atsakingai dirbant su žemės gelmėmis – išskirtine valstybės nuosavybe!

*Lietuvos geologijos tarnybos
vyr. patarėjas Jonas Satkūnas*